

Krátká sdělení

Ve 40. čísle Sborníku Oblastního muzea v Mostě nově zavádíme pravidelnou rubriku krátkých sdělení. Chceme zde zkrácenou formou publikovat především nálezové údaje vzácných a ochranařsky zvlášť hodnotných, nebo ekologicky či fytogeograficky význačných druhů organismů v severozápadní části Čech. Tyto nálezy je vždy vhodné doplnit komentáři k výskytu či ekologii příslušného druhu v této oblasti, případně i v celé České republice. Obdobně zde budou vycházet údaje o jedinečných geologických nálezech a jevech, případně i další zajímavé nálezy v tomto území. Již dříve se ve sborníku takové zprávy o cenných objevech v přírodě severozápadních Čech příležitostně objevovaly, byly však dosud sporadické a ani zdaleka nepokrývaly spektrum pozoruhodných nálezů v tomto území. Jednotlivé krátké zprávy budou průběžně číslované kvůli snazším a jednoznačným citacím v dalších navazujících příspěvcích.

redakce

(1.) Nález kotvičnicku zemního (*Tribulus terrestris*) v Záluží u Litvínova (Mostecko) / Finding of Puncture vine (*Tribulus terrestris*) in Záluží near Litvínov town (Most county)

Abstract: During a floristic survey of Most county, a small population of *Tribulus terrestris* L. was found near petrochemical factory in Litvínov-Záluží. Six vigorous and richly fructiferous plants grew by the tram rails and in open ruderal vegetation along the route. The finding is probably the first record of this rare adventive species in northwestern Bohemia. Herbarium specimen is deposited in the Herbarium of Regional museum in Most town.

Keywords: *Tribulus terrestris* L., alien plants, neophyte, northwestern Bohemia

***Tribulus terrestris* L.** (kotvičnick zemní)

3. Podkrušnohorská pánev, 5447d: **Litvínov-Záluží:** tramvajový pás a okraje ruderalizovaných trávníků na štěrku v zastávce tramvají MHD „Litvínov-Záluží, Důl Julius IV“, 1 km sz. od ž. st. Most-Kopisty, 50°32'54.6"N, 13°36'39.12"E, 240 m n. m., nejméně 6 statných bohatě plodných rostlin v nezapojené ruderální vegetaci (leg. V. Joza 10.X.2018, herb. Oblastní muzeum a galerie v Mostě, Obr. 1).

Kotvičnick zemní je ojediněle zplaňující neofyt z u nás exotické, převážně subtropické čeledi kacíbových (*Zygophyllaceae*). Původně roste pravděpodobně jen ve Středozeří a na Blízkém východě, sekundárně je však rozšířen jako archeofyt či neofyt prakticky v celé Africe, v podstatné části jižní poloviny Eurasie, Severní a Jižní Americe, v Austrálii a některých ostrovech v Indickém oceánu, Atlantiku a Tichomoří (HROUDA 1997, CABI 2019). V České republice bývá v teplých a mírně teplých územích vzácně zavlékán na železnice (HROUDA 1997, Šumberová in HADINEC & LUSTYK 2015: 110, Dřevojan et Řepka in HADINEC & LUSTYK 2016: 153) a na různá, často silně narušovaná pustá místa v intravilánech s dobře propustnými substráty a nezapojenou vegetací (cf. JESLÍK 1974, Lysák in HADINEC, LUSTYK & PROCHÁZKA red. 2004: 121–122, Kaplan in KAPLAN ed. 2019: 408 etc.). Vzhledem k populárnosti druhu pro své údajně léčivé a podpůrné účinky je druh také poslední dobou vzácně pěstován, přičemž se někdy může v blízkosti dlouhodobě samovolně udržovat (cf. Doležal

in HADINEC & LUSTYK 2015: 110). Zavlečení bývá přechodné, někdy však může vzniknout populace dosahující k tisícům rostlin (cf. Řepka in HADINEC & LUSTYK 2016: 153).

Při průzkumu květeny v okolí petrochemických závodů v Záluží u Litvínova byl kotvičník zemní objeven v jediném místě tělesa tramvajové trati v zastávce „Litvínov, Záluží, Důl Julius IV“ nedaleko budovy vlakové dopravy a rozsáhlého seřadňovacího kolejiště při jihozápadním okraji továrního areálu. Celkem zde rostlo 6 bohatě rozrostlých rostlin (leg. V. Joza 10.X.2018; JOZA 2019). Doklad je uložen v herbáři Oblastního muzea a galerie v Mostě. Jedná se o první údaj o výskytu kotvičníku zemního na Mostecku, a zřejmě i v celých severozápadních Čechách (cf. PLADIAS 2019). Náhodný objev tohoto druhu u Záluží ukazuje, že navenek fádni a průmyslem zcela přeměněné území této části Podkrušnohorské pánve je stále botanicky zajímavé.

Obr. 1. Plod kotvičníku zemního (*Tribulus terrestris*) ještě před rozpadem na pět jednotlivých plůdků (nažek). Skutečná velikost je 19 mm. Foto P. Krásenský.

Fig. 1. The entire fruit of Puncture vine (*Tribulus terrestris*) composed of five burs. The real length is 19 mm. Photo by P. Krásenský.

- CABI (2019): *Tribulus terrestris* L. – In: *Invasive species compendium*. [On-line: <https://www.cabi.org/isc/citation>. Použito 5. 11. 2019]
- HADINEC J. & LUSTYK P. (2015): Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae. XIII. – *Zprávy České botanické společnosti*, Praha, 50 (1): 23–129.
- HADINEC J. & LUSTYK P. (2016): Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae. XIV. – *Zprávy České botanické společnosti*, Praha, 51 (1): 29–170.
- HADINEC J., LUSTYK P. & PROCHÁZKA F. [red.] (2004): Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae. III. – *Zprávy České botanické společnosti*, Praha, 39 (1): 63–132.
- HROUDA L. (1997): *Tribulus* L. – kotvičník. – In: Slavík B., Chrtek J. jun. & Tomšovic P., *Květena České republiky*, Vol. 5: 172–173, 178. Academia, Praha.
- JESLÍK R. (1974): *Tribulus terrestris* L. subsp. *orientalis* (Kern.) Dost. v Čechách. – *Zprávy Československé botanické společnosti*, Praha, 9 (1): 28.
- KAPLAN Z. [ed.] (2019): Klíč ke květeně České republiky. – Ed. 2, Academia, Praha. 1169 pp.
- JOZA V. (2019): Kotvičník zemní na Mostecku. – *Pod Hněvínem - historii a přírodou Mostecka*, Most, 3: 41–42.
- PLADIAS (2019): *PLADIAS. Databáze české flóry a vegetace*. [On-line: <https://pladias.cz/taxon/>. Použito 5. 11. 2019]

Vít Joza

Adresa autora: Oblastní muzeum a galerie v Mostě, Čsl. armády 1360/35, CZ-434 01 Most, e-mail: vjoza77@gmail.com